

BALADE PETRICE KEREMPUHA

MIROSLAV KRLEŽA

Vojne, grmade, strahote, vešala, tragedije, beda, vse to traja skozi veke. Dočim Turčin požiga in mori, dočim nas Dunaj, Venecija in Budim obešajo in streljajo, dočim se ta grof upira Dunaju, oni Budimu, dočim vlada zmeda okoli Rima in Lutra, predstavlja Petrica Kerempuh (naš Pavliha; op. ur.) princip življenjske stvarnosti. Pojem Petrice Kerempuha je pojem jezika, to je pesem krvi, mesa, vešal, grozot, ali pesem vzvišena nad vsemi temi življenjskimi minljivostmi, to je motiv vzvišene ironije, ki išče svoj jezikovni izraz skozi veke. In ta jezik, ki v cunjah plaka pred cerkvenimi vrati in v sodnih dvoranah, je silen in velik, kakor so silni in veliki vsi nagoni, brez katerih bi tudi življenja samega ne bilo.

PETRICA I GALŽENJAKI

A. D. 1570.

*Na galgama tri galženjaka, tri tata, tri obešenjaka,
pod njimi čarni potepuh tamburu svira Kerempuh.*

*Smude, cafute, kaj vam je teca
zežgala lice kakti pereca,
glas posluhnète kajkavskog jazbeca!*

*Se je to vražnja zamotavka,
pod tabanom goruča žerjavka,
a hudodelnika raščetverenje
najsakodnevnejše je nam pripečenje.
Zgublenje glavno, strašna kaštiga,
človek se denes friga kak liga.*

*Si sfruštani i zbulani kaj šmerčete bez nosa,
bistričkih bogcov procesija bosa,
čifutski signum: zlamenje žuto,
rastergla nas kobila je barzo kruto.
V grofovske gajbe ruži lancov vaših tanec,
a Petrica, žalosni pesmoznanec,
kaj nikaj spametnog zmislil nesem
neg tožnu ovu kerempuhovsku pesem,
pod galgami kaj ju ztambural jesem.*

*Tak je na svetu da za največšeg suca
smert se z kosum vre okolo smuca.
Ne bu ni on lajal navek: »signare —
cum ferro« pekel bogčije kosti stare ...
Jemput bu vre negdo »signare cum ferro«
ftargnul i pretargnul to gospodsko pero!
Zapamtite kaj vam je Kerempuh rekel:
hudi bu biškupa odnesel vu pekel.
I šatan bu spekel grofe i prebendare,
gornice i činža prepune ormare!
Kervavo nam je telo Veronikin Robec,
vre svira v trombentu tovaruš kmet
Matijaš Gobec.*

*Galge, šibe, sohe, žganje,
žveplene vruče skolke,
prangeri i klade
i smerti druge tolke,
pak v turnu i v gajbi kervave parade
za kmetsku glavu tanec bez pomenjše gnade,
ni v peklu još ni bilo tak smolave balade
da ne bi gladnuš bogec ki od glada krade
na kraju konca zvitezil svoje jade ...*

*Se naše rane, solze, kervave kaštige,
zdroblena kolena, prebite kotrige,
v lobanji luknja, na galgama još brige,
se to su ipak dragom bogu fige,
gda biškupi kak klafrave papige
pod galgama se mole za blagoslov verige.*

Ar: — — — »če si fkral kozu moraš dati vola« ...

*Gdo ima vola taj ima puna kola,
a zakaj da fkradne kozu kak potepuh i lola,
ak more vernut za tristpet rajnjčik vola?*

*Čverči mu pod tecum zato sa bogčija gola
i zato su ga zavezali na štrik
da zible se kak pravde spomenik!*

*A da bi ga oprali od smertnega greha
z terbuha su mu zrezali za orgule meha,
presverdlali mu oko i tu žaklimu slepu
obertali po gradu na kobile repu.*

*Paličje, korbači, Herodešove šibe,
tenfaju denes bogce kak krepane ribe.
Nad žveplnim ognom zmučeno lice
jene reš spečene copernice ...*

*A biškup v plašču damastnog pluvijala
popeval je z starinskog misala,
gde latinski se prevučeno pove
da bogcu navek za kmetsku glavu gre ...*

*Ti pismoznanci naši, dični i čalarni,
o ti humanisti prehumanitarni,
dijaki ti naši grabancijaši,
se je to žoltar pri čarnoj maši:
kačjega čemera v getsemanjskoj čaši,
kad bahornica s pilkom po orsagu jaši
s hahari, s grobari, peklenskimi pajdaši ...*

*Gdo plašča nezna z vetrom obarnuti,
more kak sveča na vetru vtarnuti.*

smuda = ženska, zaznamenovana zaradi pohujšljivega življenja; teca = lokalizem za pečat, s katerim so udarili znamenje; pereca = presta; zgubljenje glavno = amissio capitis, smrtna kazen; liga = mala rasa; zlamenje = znamenje; soha = suha veja, vešala; skolke = oder; zviteziti = zmagati; bahornica = čarovnica; pilko = grobar.

CARMEN ANTEMURALE SISIENSE ALI HARC POD SISEČKIM TURNOM

A. D. 1594

*Pod banskem Siskom kanon turski larma,
vonjha po oblaku žveplena pesja sarma.*

*Smudnik se smudi, garme haberdari,
komorhanski zelenki za praha pet funti.*